

AGATA KALANDYK, RENATA GORDON-KUBACKA*, STEFAN SARNA**

MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW
Z UNII EUROPEJSKIEJ NA MODERNIZACJĘ
INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ZWIĄZANEJ
Z GOSPODARKĄ WODNO-ŚCIEKOWĄ

POSSIBILITY OF RECEIVING UE FUNDS
FOR MODERNIZATION TECHNICAL INFRASTRUCTURE
CONNECTED WITH WATER SUPPLY

Streszczenie

W artykule przedstawiono krótką historię funduszy pozyskanych przez Polskę z Unii Europejskiej od początku transformacji ustrojowej do 2006 r. Szczegółowo skupiono się na omówieniu dostępnych źródeł finansowania w okresie programowania 2007–2013. Omówiono możliwości pozyskania środków na infrastrukturę środowiskową (głównie w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej) z programów realizowanych na szczeblu krajowym, tj. Programu Operacyjnego Infrastruktura i środowisko oraz Regionalnych Programów Operacyjnych, na przykładzie programów stworzonych przez województwa śląskie i małopolskie.

Słowa kluczowe: fundusze UE, programy operacyjne, gospodarka wodno-ściekowa

Abstract

In article history of receiving UE funds across Poland before 2007 year briefly were presented. In detail future UE funds in programming period 2007–2013 were discussed. Specially talk over possibility of receiving UE funds for environmental infrastructure (specially in water-sewage management) from programs realized in country (Operational Programme in example for Małopolskie and Silesia Voivodship).

Keywords: UE funds, operations programs, water-sewage management

* Mgr inż. Agata Kalandyk, Renata Gordon-Kubacka, INW-EKO CONSULT Zielonki.

** Mgr inż. Stefan Sarna, Instytut Inżynierii i Gospodarki Wodnej, Wydział Inżynierii Środowiska, Politechnika Krakowska.

1. Historia funduszy przed 2007 r.

W latach 2000–2006 Polska korzystała z dwóch rodzajów pomocy z Unii Europejskiej:

1. Funduszy przedakcesyjnych, tj.:
  - PHARE 1990–2003 – 3,9 mld euro, który składał się z 3 zasadniczych elementów, mianowicie rozwoju instytucjonalnego, inwestycji w zakresie osiągnięcia standardów unijnych w dziedzinach wspieranych w ramach programów rozwoju instytucjonalnego oraz inwestycji na rzecz spójności społeczno-gospodarczej, a także rozwoju infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej,
  - ISPA 2000–2003 – 1,4 mld euro, który wspierał projekty inwestycyjne dostosowujące infrastrukturę w dziedzinie transportu i ochrony środowiska do standardów UE,
  - SAPARD 2000–2003 – 0,7 mld euro, który koncentrował się na działaniach z zakresu poprawy efektywności rynkowej sektora rolno-spożywczego oraz poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich.
2. Funduszy strukturalnych, których podstawą rozdziału był Narodowy Plan Rozwoju (NPR) oraz opracowane na jego podstawie programy operacyjne (SPO Rozwój zasobów ludzkich (SPO RZL), SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (SPO WKP), SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb, SPO Transport (SPO T), Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR), PO Pomoc techniczna (PO PT)), a także programy Inicjatyw Wspólnotowych (Equal, Interreg) oraz Strategia wykorzystania Funduszu Spójności. Łączna suma środków publicznych (zarówno krajowych, jak i wspólnotowych), jakie były zaangażowane w realizację NPR 2004–2006, sięgała kwoty 17,7 mld euro. Absorpcja całości wspomnianych środków wspólnotowych wymagała zaangażowania krajowych środków publicznych w wysokości 4 mld euro. Dodatkowo w ramach NPR 2004–2006 realizowane są kontrakty wojewódzkie, obejmujące, obok działań wdrażanych w ramach ZPORR oraz Inicjatyw Wspólnoty Interreg, także działania podejmowane w ramach programów wojewódzkich rozwoju regionalnego, finansowanych w całości z krajowych środków publicznych. Szacuje się, że na realizację programów wojewódzkich rozwoju regionalnego przeznaczono w latach 2004–2006 ok. 0,86 mld euro.

2. Wsparcie Wspólnoty w latach 2007–2013

W latach 2007–2013 Narodowa Strategia Spójności jest wdrażana za sprawą Programów Operacyjnych (PO), zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz za pomocą Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), zarządzanych przez samorządy poszczególnych województw.

Wśród **Programów Operacyjnych** wyróżnić trzeba:

1. Program Operacyjny Rozwój Polski wschodniej, który obejmie następujące województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie. Stworzenie instrumentu wsparcia dla województw Polski wschodniej jest, z jednej strony, próbą przeciwdziałania problemom społeczno-gospodarczym tej części Polski,

a z drugiej strony, sposobem wykorzystania istniejących potencjałów do rozwoju. W związku z powyższym stworzono na lata 2007–2013 odrębny program, w ramach którego realizowane są inwestycje w następującym zakresie:

- nowoczesnej gospodarki, a w tym m.in. rozwój infrastruktury uczelni wyższych, infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, wspieranie innowacji oraz promocji i współpracy,
  - miejskich ośrodków wzrostu, w tym m.in. systemów miejskiego transportu zbiorowego, a także infrastruktury wspierającej funkcje metropolitalne największych miast Polski wschodniej,
  - dróg wojewódzkich poprawiających wewnętrzne powiązania komunikacyjne województw Polski wschodniej,
  - Pomocy technicznej.
2. Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej, w ramach których realizowane są:
    - programy współpracy przygranicznej,
    - programy współpracy transnarodowej,
    - program (lub programy) współpracy międzyregionalnej.
  3. Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko, którego celem jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, w tym transportowej, środowiskowej, energetycznej, kultury i zdrowia, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów.
  4. Program Operacyjny Konkurencyjna gospodarka, którego celem jest wzmocnienie roli przedsiębiorstw w procesie budowy gospodarki opartej na wiedzy. Do celów szczególnych należą:
    - wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw,
    - zwiększenie wpływu sektora nauki na gospodarkę,
    - tworzenie miejsc pracy w nowoczesnej gospodarce.
  5. Program Operacyjny Kapitał ludzki, którego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich przez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, a także podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa przez wyposażenie odbiorców wsparcia w kompetencje zwiększające konkurencyjność na rynku pracy, w tym także osoby niepełnosprawne. Realizacja tego celu odbywać się będzie przez zwiększenie możliwości dostępu do zatrudnienia, tworzenie warunków dla pełnej spójności społecznej, wzmocnienie adaptacyjności zasobów ludzkich i gospodarki oraz poprawę jakości pracy.
  6. Program Operacyjny Pomoc techniczna, którego celem będzie zapewnienie sprawnego i efektywnego przebiegu realizacji NSS oraz osiągnięcie pełnej absorpcji środków funduszy strukturalnych możliwych do pozyskania w latach 2007–2013.

Podstawowym celem **Regionalnych Programów Operacyjnych** jest wspieranie konkurencyjności poszczególnych regionów oraz promowanie zrównoważonego rozwoju. Cele te osiągnąć są przez zintegrowane oddziaływanie na tworzenie warunków dla wzrostu inwestycji na poziomie regionalnym i lokalnym oraz tworzenie warunków dla wzrostu zatrudnienia.

W ramach RPO wsparciem zostaną objęte:

- badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość,
- społeczeństwo informacyjne,

- inicjatywy lokalne w zakresie zatrudnienia i rozwoju oraz wsparcie struktur świadczących usługi lokalne w tworzeniu nowych miejsc pracy,
  - środowisko,
  - zapobieganie i zwalczanie zagrożeń przyrodniczych i technologicznych,
  - turystyka,
  - inwestycje w kulturę,
  - inwestycje w transport,
  - inwestycje energetyczne,
  - inwestycje w kształcenie (zwłaszcza zawodowe),
  - inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia oraz w infrastrukturę społeczną.
- Opcjonalnie w ramach RPO można realizować inwestycje z zakresu:
- wsparcia obszarów problemowych wybranych miast,
  - współpracy międzyregionalnej.

3. Szacunkowy plan finansowy

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Narodowej Strategii Spójności w latach 2007–2013 wyniesie ok. **85,6 mld euro**, z czego ok. 69,3 mld euro stanowić będzie wkład publiczny. Z tej sumy wielkość alokacji środków wspólnotowych to 59,5 mld euro (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Funduszu Spójności); ok. 9,7 mld euro stanowi publiczny wkład krajowy w projekty współfinansowane ze źródeł budżetu Wspólnoty. W ramach ogólnej alokacji Komisja Europejska przeznaczyła środki finansowe w wysokości 880 mln euro z EFRR dla 5 regionów Polski, w których PKB na mieszkańca jest najniższe dla całej UE (województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie).

Szczegółowy podział funduszy strukturalnych w Polsce w układzie konkretnych programów operacyjnych kształtuje się w następujący sposób:

- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – 26,8% całości środków (ok. 15,9 mld euro), w tym co najmniej 1/3 alokacji zostanie przeznaczona na wsparcie rozwoju przedsiębiorczości,
- PO Rozwój Polski wschodniej – 3,6% całości środków (ok. 2,2 mld euro),
- Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej – 1% całości środków (ok. 0,6 mld euro),
- PO Infrastruktura i środowisko – 35,7% całości środków (ok. 21,3 mld euro),
- PO Konkurencyjna gospodarka – 11,7% całości środków (7 mld euro),
- PO Kapitał ludzki – 13,7% całości środków (8,1 mld euro),
- PO Pomoc techniczna – 0,4% całości środków (0,2 mld euro).

Pozostałe środki finansowe w ramach obu funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności zostaną przeznaczone na utworzenie trzech rezerw na poziomie NSS.

4. Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko

W ramach programu realizowanych będzie 14 priorytetów:

1. Gospodarka wodno-ściekowa.
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

3. Bezpieczeństwo ekologiczne.
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.
6. Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T.
7. Transport przyjazny środowisku.
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe.
9. Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej.
10. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku.
11. Bezpieczeństwo energetyczne.
12. Kultura i dziedzictwo kulturowe.
13. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia.
14. Pomoc techniczna.

W niniejszym artykule szczegółowo zostanie omówiony jedynie Priorytet I Gospodarka wodno-ściekowa, który przybliży możliwości pozyskania funduszy na modernizację infrastruktury związanej z zaopatrzeniem ludności w wodę.

Jednym z podstawowych warunków rozwoju gospodarczego jest zapewnienie szeroko pojętej podstawowej infrastruktury, w tym także ochrony środowiska, która może przyczynić się do długookresowej stabilności wzrostu gospodarczego, zmniejszenia zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki, jak również stymulować tworzenie miejsc pracy. Poza tym rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej pośrednio przyczyni się do wdrożenia następujących dyrektyw środowiskowych UE:

- dyrektywa 91/271/EWG58 – poprzez realizację Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych /KPOŚK/,
- dyrektywa 75/440/EWG59 – poprzez realizację programów poprawy jakości wód przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę do picia,
- dyrektywa 76/464/EWG60 – poprzez realizację zadań związanych z ograniczeniem odprowadzania do wód substancji niebezpiecznych, w tym program redukcji substancji niebezpiecznych z listy II do dyrektywy,
- dyrektywa 2000/60/WE61 – ramowa dyrektywa wodna.

Zgodnie z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych Polska powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w 318 aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM. Wymagana jest również rozbudowa lub modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej w 459 aglomeracjach o łącznej długości ok. 20 tys. km. Poza tym zgodnie z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych Polska powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach powyżej 2 tys. RLM. Tego typu działanie osiągnięte zostanie poprzez realizację projektów grupowych ze środków Funduszu Spójności w ramach **PO Infrastruktura i środowisko** oraz indywidualnych ze środków EFRR realizowanych w ramach **16 Regionalnych Programów Operacyjnych**.

W związku z powyższym w ramach priorytetu w zakresie gospodarki wodno-ściekowej wspierane będą głównie przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM, a także w ramach grup projektów w 62 aglomeracjach pomiędzy 2 a 15 tys. RLM oraz uzdatniania i dystrybucji wody. Projekty takie dotyczyć będą także wyeliminowania ze ścieków niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi, dotrzymania bezpiecznych wskaźników emisyjnych w odniesieniu do pozostałych substancji zagrażających ekosystemom wodnym.

W ramach priorytetu wsparcie uzyskują duże inwestycje z listy indykatywnej oraz inwestycje w aglomeracjach uwzględnionych w KPOŚK, które przyczynią się do wypełnienia zobowiązań akcesyjnych.

Głównymi **beneficjentami** w ramach priorytetu będą przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji obowiązków własnych gmin, a także wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej pełniące funkcję podmiotu odpowiedzialnego za koordynację dla grup projektów.

Głównym celem Priorytetu I Gospodarka wodno-ściekowa jest rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej warunkującej rozwój gospodarczy. Cele szczegółowe są następujące:

- wyposażenie (do końca 2013 r.) aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji, oczyszczalnie ścieków oraz **zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej**,
- zmniejszenie całkowitego ładunku zanieczyszczeń w ściekach komunalnych przez wyposażenie aglomeracji pomiędzy 2 a 15 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków oraz **zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej**.

Przewidywane efekty realizacji priorytetu:

- zmniejszenie zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki,
- zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych,
- zwiększenie dostępności do systemu kanalizacji zbiorczej,
- zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody.

Finansowanie programu będzie wyglądać następująco:

W realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i środowisko na lata 2007–2013 zostanie zaangażowanych **26 054,7 mln euro**, w tym: ze **środków Unii Europejskiej – 21 275,2 mln euro** (w tym ze środków Funduszu Spójności – 18 927,6 mln euro oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 2 347,6 mln euro), z publicznych środków krajowych – 3 754,5 mln euro. W projekcie przyjęto, że **poziom współfinansowania** ze środków wspólnotowych wynosi **85%** wszystkich środków publicznych. Na **Priorytet I Gospodarka wodno-ściekowa** przypadnie w ramach środków z Unii Europejskiej **2 500 mln euro**, z czego rozdysponowanie na dwie kategorie będzie wyglądać następująco:

- Woda pitna (gospodarka i dystrybucja) 10%, tj. 250 mln euro,
- Oczyszczanie ścieków 90%, tj. 2 250 mln euro.

W ramach Priorytetu I będą realizowane dwa **działania**:

- Działanie 1.1. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM,
- Działanie 1.2. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM.

Działanie 1.1. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM

Cel Działania

Wyposażenie (do końca 2013 r.) aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji, oczyszczalnie ścieków oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej.

Opis Działania

Działanie będzie dotyczyć budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji systemów kanalizacji zbiorczej, kanalizacji deszczowej oraz **systemów zaopatrzenia w wodę** w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.

Rodzaje projektów:

- budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej,
- budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej, o ile przyczyni się do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG,
- budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych,
- **budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę**,
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia (w tym studium wykonalności, dokumentacja techniczna dla projektów, dokumentacja przetargowa).

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji obowiązków własnych gmin.

W ramach Działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu: Projekty powyżej 15 tys. RLM bez względu na wartość.

Poziom dofinansowania: dofinansowanie wynosić będzie maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Finansowanie działania: 2 000 mln euro z Unii Europejskiej.

Działanie 1.2. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM

Cel Działania

Zmniejszenie całkowitego ładunku zanieczyszczeń w ściekach komunalnych przez wyposażenie aglomeracji pomiędzy 2 a 15 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków oraz **zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej**.

Opis Działania

Działanie to obejmować będzie budowę, rozbudowę i modernizację przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz uzdatniania i dystrybucji wody w aglomeracjach pomiędzy 2 a 15 tys. RLM w ramach grupy projektów indywidualnych. Projekty te będą koordynowane przez właściwe miejscowo Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Rodzaje projektów:

- grupy projektów indywidualnych dotyczących budowy i modernizacji systemów oczyszczania ścieków oraz uzdatniania i dystrybucji wody (projekty o wspólnej ilości RLM powyżej 15 tys.).

Rodzaje beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego w strukturze, w której podmiotem odpowiedzialnym za koordynację jest właściwy miejscowo WFOŚiGW.

W ramach działania nie przewiduje się pomocy publicznej.

Wartość projektu: grupa projektów, bez względu na wartość, o ile razem przekraczają wartość 15 tys. RLM.

Poziom dofinansowania: dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków.

Finansowanie Działania: 500 mln euro z Unii Europejskiej.

5. Regionalne programy operacyjne

W Śląskim Regionalnym Programie Operacyjnym w latach 2007–2013 wśród priorytetów realizowany będzie Priorytet V Środowisko.

Priorytet V Środowisko

Cele Priorytetu V to ochrona oraz poprawa jakości środowiska. Będzie on realizowany przez cele szczegółowe, w tym:

– Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

W ramach priorytetu wspierane będą m.in. działania w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej. W ramach infrastruktury wodno-ściekowej wspierane będą inwestycje prowadzące do zredukowania ilości zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami do wód i ziemi oraz zapewnienia odpowiedniej jakości wody pitnej w aglomeracjach.

Główni beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, związki jednostek samorządu terytorialnego,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
- organizacje pozarządowe.

Komplementarność: priorytet jest komplementarny z PO Infrastruktura i środowisko.

Na realizację tego priorytetu województwo przeznaczy 230,68 mln euro z Unii Europejskiej.

W Małopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym w latach 2007–2013 realizowany będzie m.in. Priorytet VI Infrastruktura ochrony środowiska.

Celem priorytetu jest likwidowanie zaniedbań w ochronie środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami. W ramach priorytetu będą realizowane 4 działania, w tym: Działanie 6.1. Gospodarka wodno-ściekowa.

Głównymi beneficjentami działania są:

- jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, związki jednostek samorządu terytorialnego,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
- organizacje pozarządowe.

Na realizację tego priorytetu województwo przeznaczy 101 mln euro z Unii Europejskiej.

6. Podsumowanie

W artykule przedstawiono krótką historię funduszy pozyskanych przez Polskę z Unii Europejskiej od początku transformacji ustrojowej do 2006 r. Szczegółowo skupiono się na omówieniu dostępnych źródeł finansowania w okresie programowania 2007–2013. Omówiono tutaj możliwości pozyskania środków na infrastrukturę środowiskową (głównie w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej) z programów realizowanych na szczeblu krajowym, tj. Programu Operacyjnego Infrastruktura i środowisko oraz Regionalnych Programów, na przykładzie programów stworzonych przez województwa śląskie i małopolskie.

Literatura

- [1] Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategie Ramy Odniesienia) 2007–2013 wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie, dokument zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 29.11.2006 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, listopad 2006 r.
- [2] Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko, Narodowa Strategia Spójności 2007–2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 5 grudnia 2007 r.
- [3] Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007–2013, Zarząd Województwa Śląskiego, Katowice, 28 sierpnia 2007 r.
- [4] Małopolski Regionalny Projekt Operacyjny na lata 2007–2013, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 4 października 2007 r.